

2024-05-31

SU FV-1767-24

Nationell uppföljning

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning

2017–2022

Foto: Gabby Baldracco, Mostphotos

Redaktörer och huvudförfattare: Maria Granath, Johanna Koivunen, Tove Linné och Susanne Sundquist

Medförfattare: Johan Hellgren Asplund, Elisabeth Jennfors, Susanna Malm, Maria Netje, Ingrid Olsson och Irene Sedlacek.

Innehåll

1. Inledning	3
1. 1 Syfte och bakgrund	3
1. 2 Den kompletterande utbildningen	4
1. 3 Genomförande av uppföljningen.....	5
1. 4 Beskrivning av respondenterna	6
1. 5 Rapportens upplägg.....	8
2. Om den kompletterande utbildningen	10
2. 1 Individuell studieplan.....	10
2. 2 Lärarförberedande delar	12
2. 3 Verksamhetsförlagd utbildning.....	16
2. 4 Språkstöd.....	19
3. Om legitimation	22
4. Om etablering på arbetsmarknaden.....	25
4. 1 Arbete i skola och förskola	25
4. 2 Introduktionsperiod.....	29
5. Avbrott på utbildningen	32
6. Slutsatser och reflektioner.....	35
6. 1 Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen	35
6. 2 Bristande kännedom om ULV	37
6. 3 Behov av språkstöd	37
6. 4 En mer behovsanpassad utbildning	39
6. 5 Behov av kunskap om den svenska skolans förutsättningar och villkor	40
6. 6 Betydelsen av en obligatorisk Introduktionsperiod.....	40
6. 7 Lärarlegitimation utan att komplettera tidigare utbildning	40
7. Slutord.....	42
8. Referenser	43
Appendix 1	45
Enkät till de som slutfört sin komplettering inom ULV.....	45
Appendix 2.....	50
Enkät till de som inte påbörjat utbildningen eller gjort avbrott inom ULV	50

1. Inledning

1.1 Syfte och bakgrund

Rapporten är en nationell uppföljning av studenters synpunkter och erfarenheter av Utlandsutbildade lärares vidareutbildning¹ under åren 2017–2022. Respondentgruppen utgörs både av personer som slutfört men också som avbrutit eller inte påbörjat utbildningen. Uppföljningen har gjorts i samverkan mellan de lärosäten som på uppdrag av regeringen ger den kompletterande utbildningen för utlandsutbildade lärare: Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Malmö universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Örebro universitet.

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning (ULV) är en kompletterande utbildning för personer som har en utländsk lärarexamen² eller en utländsk ämnesutbildning med ett undervisningsämne som finns i den svenska skolan. Den primära målgruppen för ULV är personer med en utländsk lärarutbildning. De kompletterande studierna leder till en svensk lärarexamen och/eller direkt till en lärar- eller förskollärlärolegitimation. Utbildningen syftar till att ta vara på utlandsutbildade lärares och förskollärares kunskaper och kompetenser samt att ge dem ökade möjligheter till anställning som behöriga lärare eller förskollärare i svensk skola eller förskola. Utbildningen regleras av Förordningen om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning (2008:1101) och omfattar som mest 120 högskolepoäng, vilket motsvarar fyra terminers studier på heltid.

De sex lärosäten som ger den kompletterande utbildningen samverkar bland annat genom en nationell ledningsgrupp. Representanter från samtliga lärosäten deltar i ledningsgruppen som verkar för att kvalitetssäkra och utveckla utbildningen i övergripande frågor.

I uppdraget ligger ett ansvar att följa upp utbildningen och detta har sedan utbildningens start 2007 genomförts på olika sätt. Varje lärosäte gör lokala uppföljningar av studentgruppen och

¹ ULV bytte 2024 namn från Utländska lärares vidareutbildning till Utlandsutbildade lärares vidareutbildning. I denna rapport används det nya namnet.

² Begreppet lärarexamen omfattar i denna rapport en examen som är avsedd för arbete som förskollärare och/eller lärare.

utbildningens genomförande samt kvalitetsutvärderingar. Den nationella ledningsgruppen har gjort två nationella uppföljningar varav den senaste publicerades 2018.³

Denna uppföljning tar sitt avstamp i framför allt uppföljningen från 2018, som vände sig till studenter som slutfört utbildningen mellan åren 2010–2016. Respondenter i denna uppföljning är de studenter som slutfört sin utbildning inom ULV mellan åren 2017 och 2022. Den tar på så sätt vid där tidigare uppföljning avslutats och resultatet kan till viss del jämföras med tidigare uppföljningar.

Syftet med den nationella uppföljningen är att:

- Undersöka den kompletterande utbildningens utfall.
- Ta tillvara på studenters erfarenheter och synpunkter för att utveckla och förbättra utbildningen.

1.2 Den kompletterande utbildningen

Den kompletterande utbildningen vänder sig i första hand till personer som har en avslutad utländsk lärarexamen. Utbildningen kan vara läst på högskolenivå eller eftergymnasial nivå. Även personer som har en ämnesutbildning med ett eller flera undervisningsämnen som finns i svensk skola kan antas till utbildningen. I det sistnämnda fallet behöver den sökande genom de kompletterande studierna uppnå en svensk lärarexamen.

Ytterligare gemensamt behörighetskrav är ett godkänt betyg i svenska på gymnasienivå: Svenska 3/Svenska som andraspråk 3/TISUS eller motsvarande. Utöver det finns lokala behörighetskrav på respektive lärosäte.

Målet för studierna inom ULV är att de som antas ska få förskollärary- eller lärarlegitimation med behörighet i ett eller flera ämnen. Detta kan uppnås på två sätt. Antingen har studenten ett beslut från Skolverket⁴ där det framgår vad som krävs för att legitimation ska kunna utfärdas

³ Gunlög Bredänge & Åsa Cornelius, *”ULV-projektet - Utfall, konsekvenser och reflektioner”* (Stockholm: Stockholms universitet, 2010), samt Maria Granath & Andreas Åström, *”Nationell uppföljning Utländska lärares vidareutbildning 2010–2016”* (Stockholm, Stockholms universitet, 2018).

⁴ Skolverket är den myndighet som ansvarar för att utfärda lärar- och förskollärarylegitimation.

utifrån den utländska lärarexamen,⁵ eller så behöver studenten komplettera tidigare studier för att erhålla en svensk lärarexamen som sedan ligger till grund för legitimationen. Även de som redan har lärar- eller förskollärlärligitation kan studera inom ULV för att få mer kunskap om den svenska skolan eller förskolan alternativt för att utöka sin behörighet i fler ämnen. I samtliga fall tas en individuell studieplan fram som bygger på studentens tidigare studier och eventuell yrkeslivserfarenhet samt de krav som finns för legitimation. Ledningsgruppen för ULV samverkar kontinuerligt både med Universitets- och Högskolerådet (UHR)⁶ och Skolverket när det gäller bedömning av utländska meriter i förhållande till de krav som finns för behörighet.

1.3 Genomförande av uppföljningen

Den nationella ledningsgruppen för ULV har gemensamt utarbetat två enkäter. En enkät riktar sig till de som slutfört utbildningen och en till de som efter antagning inte har påbörjat eller som har avbrutit studierna. När det gäller personer som har slutfört utbildningen har respondentgruppen utökats jämfört med tidigare uppföljningar till att omfatta även personer som har kompletterat enligt ett beslut från Skolverket för att få legitimation. Frågorna i enkäterna har tagit sin utgångspunkt i uppföljningen som genomfördes 2018, både för att de fortfarande är relevanta, och för att möjliggöra en jämförelse mellan respondenternas upplevelser och synpunkter över tid (se frågorna i appendix 1 och 2).

Enkäterna skickades via e-post till respondenter som slutfört alternativt ej påbörjat eller gjort avbrott på studierna från och med januari 2017 till och med juni 2022. E-postadresserna samlades in i det studieadministrativa system som används för att kategorisera studenters status, såsom slutförd utbildning, avbrott eller återtagen ansökan.

Enkäten till de som slutfört sina studier inom ULV, enkät 1, består av 35 frågor, varav 26 frågor är obligatoriska för alla. Övriga frågor är följdfrågor baserat på tidigare svar. Elva frågor är fritextfrågor, medan resterande har svarsalternativ, varav flera med möjlighet att kommentera svaret. Enkäten är uppdelad i fem avsnitt:

- bakgrundsfrågor
- frågor om utbildningen

⁵ En så kallad kompletteringshänvisning.

⁶ UHR ger bland annat utlåtande om utländska utbildningar.

- frågor kopplat till lärar- och förskolläraryrkelegitimation
- frågor om etablering på arbetsmarknaden
- generella tankar och synpunkter om utbildningen

Enkäten skickades ut till sammanlagt 1284 personer varav 435 stycken svarade, vilket är en svarsfrekvens på 34 %. I uppföljningen 2018 svarade 343 personer på motsvarande enkät, vilket gav en svarsfrekvens på 35 %.

Enkäten till de som avbrutit eller inte påbörjat sina studier, enkät 2, består av åtta frågor. Frågorna handlar om varför de avbrutit studierna och om de planerar att återuppta studierna eller ansöka till utbildningen på nytt. Frågorna ger möjlighet till fritextsvar och synpunkter. Enkäten skickades ut till sammanlagt 856 personer varav 268 stycken svarade, vilket ger en svarsfrekvens på 31 %. Lärosätena har noterat avbrott på olika sätt, vilket har gjort att underlaget kan skilja sig åt. Umeå universitet noterar sällan avbrott, eftersom de tillämpar studieuppehåll istället för avbrott, så därifrån saknas svar. Örebro universitets enkät fick för få svar för att kunna visa ett anonymt resultat, därför visas inte de i enkäten.

Totalt besvarade 703 personer enkäterna:

- 435 besvarade enkät 1
- 268 besvarade enkät 2
- av de som besvarat enkät 1 är 375 kvinnor och 58 män (två vill ej ange)
- bland respondenterna finns utländska examina representerade från 72 olika länder
- respondenterna i enkät 1 representerar samtliga sex lärosäten

Det är framför allt enkät 1, som riktar sig till de som slutfört utbildningen, som ligger till grund för denna rapport. Enkät 2, som riktar sig till de som gjort avbrott, behandlas endast i kapitel 5. Avbrott på utbildningen, om det inte tydligt anges i texten.

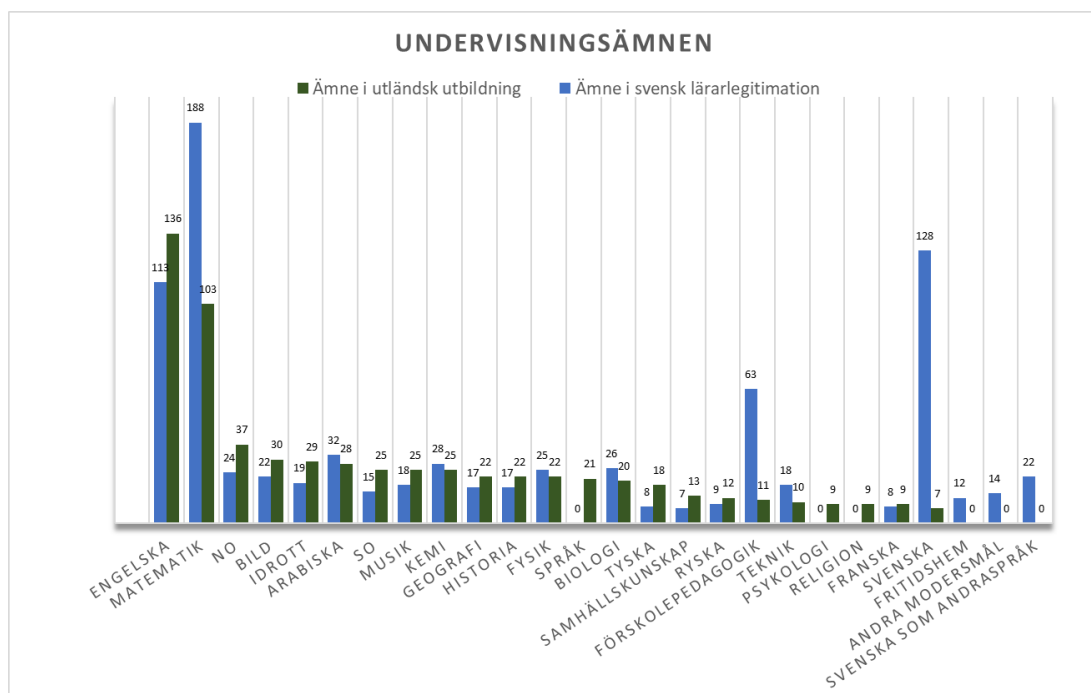
1.4 Beskrivning av respondenterna

Den första delen av enkäten består av frågor som beskriver respondenternas bakgrund och komplettering inom ULV. En majoritet av respondenterna är kvinnor. Två tredjedelar av de som har besvarat enkäten har kompletterat kurser för att få en svensk lärarexamen, medan övriga har kompletterat enligt Skolverkets beslut om komplettering eller för att utöka behörighet i vissa ämnen. En majoritet av respondenterna är mellan 35–49 år.

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning Nationell uppföljning

Vilka årskurser respondenternas utländska utbildning förberett dem för är jämnt fördelat mellan grundskolans årskurs 1–6, årskurs 6–9 och gymnasieskolan, medan de som har en utbildning avsedd för arbete i förskola/förskoleklass är färre. Bland de som har studerat till en svensk lärarexamen är det istället jämnare fördelat mellan förskola, årskurs 1–6 och årskurs 6–9, med en viss övervikt som studerat för att få en lärarexamen avsedd för arbete i årskurs 1–6 och något färre som studerat för att få en lärarexamen för arbete i gymnasieskolan.

De ämnen respondenterna har med sig från sin utländska examen visas i Figur 1 (grön). Språkämnen är de vanligaste ämnena, varav engelska är det enskilt största språket. Övriga språk utgör tillsammans ungefär en lika stor del som engelskan. Efter språkämnena är matematik och naturvetenskapliga ämnen vanligast. I diagrammet visas även de vanligaste ämnena respondenterna har fått lärar- eller förskollärarlegitimation i efter komplettering (blå).

Figur 1

I uppföljningen från 2018 fanns 48 länder representerade. Även då var engelska och matematik de vanligaste ämnena i respondenternas tidigare utbildning, medan matematik, svenska, engelska och förskoledidaktik var de vanligaste ämnena som ingick i deras examen inom ULV.⁷

Förekomsten av ämnet arabiska i både utländsk utbildning och behörighet i svensk lärarlegitimation har ökat jämfört med tidigare uppföljning. Det vanligaste utbildningslandet i denna uppföljning är Syrien, med stor marginal, följt av Irak. Vilka utbildningsländer som var vanligast i den tidigare uppföljningen framgår inte. Men bland de språkämnen som ingått i den utländska examen i den tidigare uppföljningen, är ryska, franska och arabiska vanligast efter engelska.⁸ Studentunderlaget inom ULV avspeglar internationella händelser som tvingar människor på flykt. På grund av kriget i Syrien och flyktingsituationen 2015 har studenter från Syrien ökat inom ULV, vilket syns i denna uppföljning.

Till skillnad från tidigare uppföljning har de studenter inom ULV som läser enligt ett kompletteringsbeslut från Skolverket inkluderats i den här uppföljningen. När uppföljningen 2018 genomfördes omfattades inte denna grupp eftersom majoriteten av de respondenterna läste för att erhålla svensk lärarexamen. När ULV startade 2007/2008 läste studenterna för att få ett behörighetsbevis utfärdat av dåvarande Högskoleverket. Lärarlegitimationsreformen infördes 2011 och lärar- och förskollärarlegitimation utfärdas sedan dess av Skolverket. Studentgruppen som läser enligt ett beslut om kompletteringshänvisning har generellt sett en kortare väg till behörighet än de som läser mot en ny svensk examen.

1. 5 Rapportens upplägg

Rapporten är strukturerad ungefär på samma sätt som enkät 1 är. I kapitel 2–4 redovisas och diskuteras resultatet på frågor om utbildningen, lärarlegitimation och etablering på arbetsmarknaden. I kapitel 5 behandlas enkät 2, om avbrott på utbildningen. Kapitel 6 omfattar reflektioner och de viktigaste slutsatserna av resultatet från uppföljningen, samt förslag på åtgärder. Kapitel 7, omfattar slutord. I appendix 1 och 2 finns enkäterna som respondenterna har fått.

⁷ Granath & Åström 2018, s. 11.

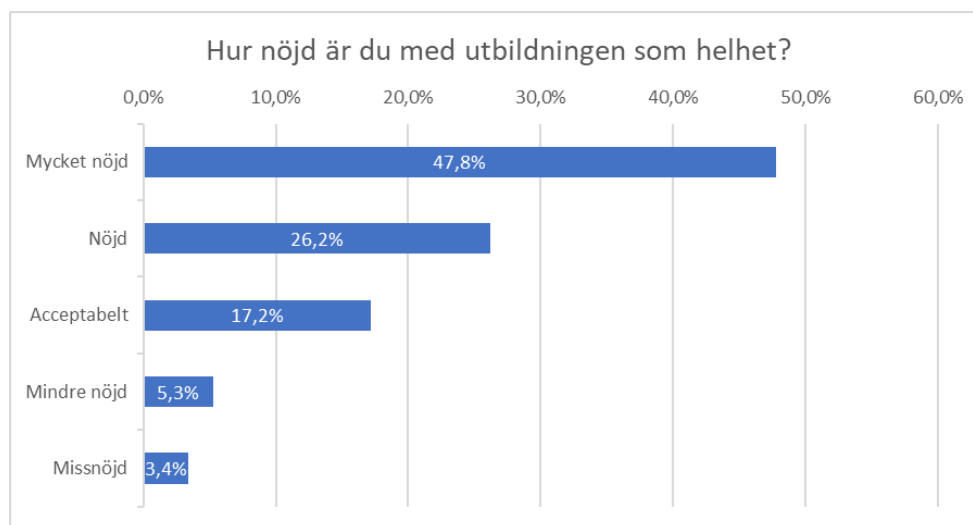
⁸ Granath & Åström 2018, s. 11.

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

Citaten i texten kommer från fritextsvar av respondenterna, om inte annat anges. Citaten har i några fall redigerats minimalt för att öka läsbarheten. Om något citat förkortats är det markerat.

2. Om den kompletterande utbildningen

I denna del presenteras resultaten relaterade till frågor om utbildningen, såsom individuell studieplanering, samordning, verksamhetsförlagd utbildning (VFU), språkstödande insatser och bemötande. Respondenternas svar visar överlag en hög nöjdhetsgrad gällande utbildningen som helhet.

Figur 2

2.1 Individuell studieplan

Alla studenter inom ULV får i samband med antagning en studieplan som bygger på studentens tidigare studier och eventuell yrkeslivserfarenhet samt de krav som finns för examen och legitimation. Studieplanen är individuellt utformad och de kompletterande studierna skiljer sig åt beroende på om de avser leda till en svensk lärarexamen, kunskap om svensk förskola och skola, utökad behörighet eller uppfylla kraven för legitimation enligt Skolverkets beslut. Hänsyn tas också till den sökandes yrkeslivserfarenhet från skola och förskola. Studieplanen kan innehålla ett eller flera av följande områden: lärarförberedande delar (se kapitel 2.2), eventuella ämnesstudier i undervisningsämnet, verksamhetsförlagd utbildning (VFU)⁹ och

⁹ Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen genomförs i skola eller förskola.

förberedande studier i svenska. Majoriteten av respondenterna anger att de är nöjda eller mycket nöjda med utformningen av de kompletterande studierna.

”ULV öppnar dörrar för utländska, utbildade människor”

”Jag är väldigt stolt över att ha varit med i ULV. För mig har det blivit en positiv utgångspunkt i mitt yrkesliv i Sverige.”

Respondenterna beskriver att studierna inom ULV innebär att deras tidigare utbildning har kompletterats med perspektiv som är viktiga inom det svenska skolsystemet, till exempel grundläggande demokrati- och värdegrundsfrågor. Många upplever att utbildningen är väl planerad, både för att uppnå en svensk lärarexamen eller legitimation, men också för att utveckla det svenska språket och läraryrkets professionsspråk. Det framkommer i svaren att utbildningen ökar studentens självförtroende i dennes yrkesroll som lärare i svensk skola och förskola.

”Denna akademiska utbildning är en unik möjlighet att både utvecklas som lärare och få nya kunskaper. Du kommer att gå härifrån med ökat självförtroende i din yrkesroll och en förståelse för de mest aktuella pedagogiska metoderna och teknikerna.”

Bland de kritiska rösterna framkommer att de tycker att den kompletterande utbildningen inom ULV är för lång och att för liten hänsyn tas till den utländska utbildningen som i många fall varit omfattande. Det finns också de som anser att utbildningen har för låg grad av individualisering. Å andra sidan är det också många som uttrycker att det hade varit önskvärt att läsa ytterligare läraryrkesförberedande kurser, till exempel mer om konflikthantering och bedömning. Respondenter som kompletterat till behörighet för årskurs 1–6 lyfter fram att de hade önskat ämnesstudier i framför allt naturorienterade ämnen och samhällsorienterade ämnen för utökad behörighet och därmed större anställningsbarhet.

Vid varje lärosäte som ger ULV arbetar en grupp med samordning av utbildningen på lärosätet. Samordningen ansvarar för antagning, studievägledning, upprättande av individuella studieplaner och har kontinuerlig kontakt med studenterna under hela studietiden. Bemötandet från samordningen för ULV upplevs av respondenterna generellt som mycket positivt. De uppger att samordningen varit ett stöd under studierna och visat på tydlighet, respektfullt bemötande och en hög grad av flexibilitet. Ett exempel på detta är när en student mottagit ett beslut från Skolverket, vilket resulterat i en förändrad och vanligtvis förkortad studieplan.

”Jag är jättenöjd med utbildningen och tack för att ni samordnade denna utbildning så att vi har chans att arbeta i svenska förskolan/skolan.”

”Jag hade många fantastiska lärare och samordnare som pushade mig att utvecklas som lärare. Jag vill tacka dem.”

Det finns respondenter som uttryckt att det varit otydligt vad de måste komplettera eller att de upplevde att de behövde läsa mer än man förväntat sig att göra. De ansåg att programmet var för långt med för lite individualisering. Vissa studenter efterfrågar tydligare information om vad man behöver komplettera och varför.

Behovet av en tydlig information kring den individuella studieplanen och vägledning kring legitimation och behörighet framkom även i resultatet från uppföljningen 2018,¹⁰ vilket pekar på att det är ett utvecklingsområde som samordningen för ULV vid de olika lärosätena behöver fortsätta arbeta med.

Sammanfattningsvis har respondenterna olika synpunkter kring utbildningens upplägg och innehåll. Eftersom nöjdhetsgraden ändå är hög kan en tolkning vara att samordningen för ULV vid de olika lärosätena i stor utsträckning lyckas hitta en rimlig balans mellan den tidigare utbildningen och kompletterande studier.

2. 2 Lärarförberedande delar

Lärarförberedande delar är det begrepp Skolverket använder för att beskriva den utbildningsvetenskapliga delen av utländska lärarutbildningar. Inom ULV innehåller den lärarförberedande delen framför allt studier i den utbildningsvetenskapliga kärnan samt VFU. ULV syftar bland annat till att ge kunskap om den svenska skolans och förskolans uppdrag, kunskapssyn samt lärarens och förskollärares roll. De allra flesta studenter upplever att de lärarförberedande delarna av utbildningen har varit relevanta för deras arbete i svensk skola eller förskola. De utbildningsvetenskapliga delarna inom den kompletterande utbildningen följer samma examensmål som reguljära lärarutbildningar och behandlar således områden som värdegrund, sociala relationer, svensk skolas styrning, pedagogiskt ledarskap och specialpedagogiska perspektiv. Flera av dessa områden är specifika för den svenska skolan och förskolan och oftast inte förekommande i studentens tidigare utbildning. Det kan till exempel

¹⁰ Granath & Åström 2018, s. 29–30.

handla om områden som jämställdhet, sexualitet, kunskapssyn och bedömning samt lärarens roll i klassrummet.

Ett vanligt förekommande svar på vad som är särskilt relevant innehåll i den kompletterande utbildningen är hur svenskt skolsystem fungerar när det gäller till exempel styrdokument och bedömning. Flera svar visar en medvetenhet kring skillnader mellan olika skolsystem och vikten av goda kunskaper kring svensk skola och förskola och hur det svenska samhället fungerar. En respondent skriver:

”Jag har fått lära mig att behandla och undervisa våra elever på ett svenskt sätt. Det är stor skillnad mellan våra länder och här i Sverige.”

Även de som kompletterat ämnesstudier inom ULV nämner att det varit viktigt för dem att uppmärksamma skillnaden mellan den svenska undervisningssituationen och den de tidigare har erfarenhet av. Respondenterna uttrycker att man har ett större fokus på didaktik i Sverige samt att man lär sig undervisa ämnet utifrån en svensk kontext. Svarande lyfter också att det är nytt för dem att man måste anpassa undervisningen till alla elever utifrån olika behov.

”Jag lärde mig matematik på ett annat sätt.”

”Kurserna var verkligen kompletterande, allt som jag behövde i det nya samhället.”

”Innehåll helt nytt. Speciellt om hur man kan anpassa undervisningen för alla elever med olika behov”

En möjlig tolkning är att studenten prövar och omprövar sina tidigare erfarenheter och utbildning och kontrasterar dessa i relation till sina studier inom ULV. Utifrån svaren kan man anta att studier inom ULV upplevs ge en god grund för att börja arbeta i svensk skola och förskola samt att respondenternas kunskaper och kompetenser utvecklas över tid genom att de får tillämpa sina teoretiska kunskaper i praktiken.

Figur 3

Resultatet visar att respondenterna anser att de under utbildningen fått en helhetsbild av lärar- och förskolläraryrket, även om de ger uttryck för att de önskat ytterligare kunskap, särskilt kopplat till det mer verksamhetsnära som exempelvis hur man planerar och genomför ett föräldramöte. Men det verkar finnas en förståelse för att all kunskap inte kan inhämtas på lärosätet utan mycket sker i det faktiska arbetet ute i skolan och förskolan. Svarande beskriver att de utvecklat en god kontrastiv förmåga och att de har en stark läraridentitet.

”Vi fick faktiskt allt som behövs för att kunna jobba på svenska skolor.”

”Utan ULV skulle jag nog inte känna mig trygg i mig själv som lärare.”

På frågan om kurserna inom utbildningen innehöll sådant som de redan tidigare studerat visar svaren att den kompletterande utbildningen i Sverige snarare givit nya perspektiv på tidigare utbildning.

”Pedagogiken hade varit en upprepning men repetition kan vara bra och viktigt!”

”Det har förändrats ganska mycket sedan jag fick min utländska examen.”

Av de drygt 400 svar på frågan vad de saknade eller känner ytterligare behov av inom ULV, så uppger nästan hälften (45 %) att de efter utbildning faktiskt haft behov av något ytterligare.

Även om många är nöjda, avslöjar resultatet att det finns utvecklingsområden. Det förtydligar också att inte alla respondenter är eniga i att studieplanerna är för långa, vilket togs upp i kapitel 2.1. Samordningen för ULV vid respektive lärosäte måste i första hand säkerställa att studenterna får med sig det som krävs för behörighet och kan därefter göra avvägningar i förhållande till individuella önskemål och utbildningens omfattning.

Ett vanligt förekommande svar på vad man önskar mer av under utbildningen är ytterligare kompetens inom bedömning, ett område som kan vara en stor utmaning enligt respondenterna. De understryker att bedömningssystemet skiljer sig mycket åt mellan olika länder. Respondenterna efterfrågar praktisk kunskap utifrån det egna undervisningsämnet. De menar att de får viss kunskap om detta under VFU men inte i tillräcklig omfattning.

Andra svar visar på behoven av mer och fördjupad kunskap inom områden som specialpedagogik, konflikthantering och ledarskap i klassrummet, som enligt respondenterna innefattar till exempel hur man agerar mot olämpligt beteende och kränkningar. De uttrycker också ett behov av mer kunskap kring övriga arbetsuppgifter såsom dialog med vårdnadshavare, hur ett utvecklingssamtal kan gå till och samverka med elevhälsovård. De beskriver att det finns många rutiner som de inte känner till och som gör att de kan känna sig otrygga i sin roll som lärare.

”Vardagsspråk, strategi att prata och kommunicera med föräldrar, att veta tydligt rollen mellan förskollärare och barnskötare, och att veta om förskollärares uppgifter i alla processer när ett barn börjar förskola t ex. inskolning, uppföljningssamtal, föräldramöte fram till övergången till skolan.”

Ett annat återkommande svar är att flera respondenter upplever att den lärarexamen man kompletterat till innehåller för få undervisningsämnen vilket gör att man inte är tillräckligt anställningsbar. Ett antal respondenter har svarat att det vore önskvärt med ytterligare ämnen inom examen. Hur omfattande den kompletterande utbildningen får vara enligt förordningen och aktuella examensregler styr lärosätenas arbete med studieplanerna. För att skapa rätt förväntningar och undvika missförstånd är det därför viktigt att samordningen för ULV arbetar med kontinuerlig och tydlig vägledning.

2.3 Verksamhetsförlagd utbildning

Verksamhetsförlagd utbildning, VFU som genomförs i en skola eller förskola är en viktig del av utbildningen, särskilt för utlandsutbildade lärare som inte arbetat i eller vuxit upp med den svenska skolan eller förskolan. Under VFU får studenterna omsätta sina teoretiska kunskaper i praktiken. Merparten av respondenterna anser sig nöjda med sin VFU och upplever att det var värdefullt att få erfarenhet av verksamhet i svensk skola och förskola. En övervägande majoritet har angivit att de inte saknade något under sin VFU. De uttrycker att sättet att undervisa kan skilja sig åt mellan olika länder och att det därför är givande och lärande att auskultera och praktisera. Denna grupp uttrycker en önskan om ytterligare verksamhetsförlagd utbildning.

När det gäller frågan på vilket sätt respondenten fått användning av sina erfarenheter från VFU framträder två tydliga grupper. Den första gruppen ser VFU-perioden som en värdefull del av utbildningen där de fick möjlighet att använda sina teoretiska kunskaper i praktiken. Denna grupp har varierande erfarenhet från svensk skola och förskola men lyfter liknande positiva aspekter från sina VFU-perioder. Den andra gruppen har en mer negativ återkoppling och den beskrivs lite längre fram i detta kapitel.

En respondent uppgav att VFU var en möjlighet att lära sig hur den svenska skolan fungerar i praktiken och hur man planerar utifrån elevernas behov. Andra nämner vikten av god handledning och att följa sin handledare under hela arbetsdagen. Svarande betonar att de under VFU har fått ta del av rutiner och verktyg som de kan använda i sin undervisning som nyanställda lärare. De får kunskap om olika administrativa system en lärare ska hantera under arbetsdagen, till exempel system för frånvarorapportering, lärplattformar, appar och andra tekniska hjälpmedel. Men de får också erfarenhet av den svenska mångkulturella skolan. En del uttrycker att de känner ökad trygghet i klassrummet och hur de kan bemöta eleverna.

”Klassrummet i Sverige är multikulturellt och jag hade ingen erfarenhet av att arbeta med multikulturella grupper från hemlandet. Det viktigaste jag har lärt mig är kopplat till det”

Respondenterna anser generellt att VFU har gett dem ökat självförtroende att arbeta som lärare i Sverige och flera anger att de känner sig tryggare att använda det svenska språket vilket lett till att de är förberedda att stå framför en svensk klass och undervisa.

“Jag kan nu undervisa med högt självförtroende i mitt framtida jobb som lärare.”

Några respondenter upplever sig dock ha fått ett sämre bemötande av sin handledare och VFU-skola. Det framkommer att skolor har bristande kunskap om ULV, att tid inte finns avsatt för de handledande samtal som efterfrågades, och att de blivit särbehandlade, bland annat på grund av deras brytning. Bemötade av handledare och skolor som upplevs som diskriminerande och kränkande är ett område som kräver tydliga riktlinjer och åtgärder på respektive lärosäte.

“På min VFU min handledare ... sa till mig flera gånger att jag var duktig och jag kunde mycket teori men jag har en brytning. Min svenska är sämre svenska än personer som är infödda i landet. Det var liksom lite rasist... Jag jobbar som förskollärare nu och ingen har klagat om min svenska. Alla tycker om mig och förstår mig.”

“Under VFU så hade min handledare ingen vetskap om ULV. Hon kallade mig för ULV:are istället för lärarstudent.”

“Däremot konstig nog både arbetsgivarna och andra pedagoger ser ner på oss och vår utbildning verkar inte vara lika värdefull som deras.”

Bland de som är mindre nöjda med VFU finns de som har yrkeslivserfarenhet från svenskt utbildningssystem och de anser VFU vara överflödigt.

“VFU absolut inte anpassat eftersom jag hade redan jobbat i flera år i Sverige. Resursslöseri för alla inblandade (mig, vikarie, kollegor, elever)”

En annan nackdel är att studenterna i vissa fall inte har fått en adekvat VFU-placering i närheten av boendeort och/eller i rätt skolform. Det speglar målgruppens förutsättningar, som ofta har familj och kombinerar arbete med studier, och har svårighet att resa långt för sin VFU.

På frågan om de tillfrågade saknade något under VFU kan man kategorisera kommentarerna i tre områden: innehåll i VFU, handledarens roll samt omfattningen av VFU. Gällande innehållet i VFU nämner de svarande att de saknade insyn i den variation av arbetsuppgifter som ingår i en lärares vardag. Respondenter lyfter det problematiska i att de som studenter inte får eller kan ta del av hela läraruppdraget, på grund av till exempel sekretess eller att skolan uppger att det är olämpligt. Det kan också vara så att utvecklingssamtal eller betygssättning inte ligger under den period VFU genomförs. Här listar en respondent det hen saknade:

”Praktisk information. Hur och varför förskolan har vissa rutiner, hur delar pedagoger barnen i mindre grupper, hur planerar och reflekterar pedagoger, hur skriver de utvecklingssamtal och hur pratar de med föräldrar till barn med speciella behov/ utagerande osv. Hur är förskollärare bra ledare utan att visa makten.”

Flera respondenter anger dessutom att man saknar tillräcklig praktisk kompetens gällande hur betygskriterier kan skrivas fram i förhållande till undervisningsämnets olika delar.

Vidare betonar flera respondenter handledarens roll för en givande VFU och vikten av att handledaren är legitimerad. Många uppger att de önskat att handledaren avsatt mer tid för handledning och återkoppling.

”1. Att ha en avsedd tid för att diskutera planering varje vecka med handledaren. Det fanns sällan tid för det. 2. Att handledaren skulle ha gett mig mer frihet för att planera, designa och genomföra lektioner. Jag fick bestämma planering och genomförande ibland, men långt ifrån ofta (...) 3. Jag fick ingen feedback eller kommentar av uppgifterna som vi var ombedda att ladda i VFU-portfölj, endast på en av uppgifterna (analys av 3-partssamtalet). (...) 4. Jag skulle ha velat praktisera både på högstadiet och gymnasiet, för att kunna få en bild av hur det ser ut på gymnasienivå också.”

Flera uttrycker att VFU-perioderna är för få eller för korta och att de skulle behöva förlängas.

”Det vore bra med ännu mer praktik i skolan. Stora skillnader på hur eleverna bemöts i mitt hemland och i Sverige.”

”Ja, för kort tid tycker jag pga man måste lära känna barnen och det tar tid, för att göra skolans uppgifter samtidigt man ska gå igenom allt som är förskollärares uppdrag.”

Den teoretiska delen av utbildningen verkar i jämförelse med den verksamhetsförlagda delen vara lättare att ta till sig och får därmed högre nöjdhetsgrad. Man kan förstå det som att undervisningserfarenhet från utbildningslandet kan göra det mer komplext att omsätta de teoretiska kunskaperna i praktiken i svensk skola och förskola. Motsvarande resultat fanns i den tidigare uppföljningen.¹¹ Studentgruppen inom ULV är en heterogen grupp med olika erfarenhet av svenska skolan, vilket ställer krav på en än mer individanpassad studiegång, där en del behöver fler VFU-perioder och en del inte behöver så många. På VFU stöter studenter, kanske

¹¹ Granath & Åström 2018, s. 32–34.

för första gången, på utmaningarna i den svenska skolan, vilket också förklarar varför missnöjet kanske är större än i den teoretiska delen av utbildningen. Liknande åsikter lyfter även studenter inom den reguljära lärarutbildningen, men det kan vara än mer relevant för de personer som inte själva gått i svensk skola eller förskola.

2.4 Språkstöd

Ett av de formella kraven för att antas till utbildningen är ett godkänt betyg i Svenska 3 eller motsvarande. I uppföljningen från 2018 lyftes språkstöd som ett prioriterat utvecklingsområde av den nationella ledningsgruppen.¹² I dialog med utbildningsdepartementet genomfördes en förändring i förordningen som ger möjlighet till studier i svenska inom ramen för de kompletterande studierna. Detta har medfört att lärosätena inom ULV har haft större möjlighet än tidigare att arbeta systematiskt med språkstödande insatser. Till exempel ges på flera av lärosätena en språkintröducerande termin, vanligtvis i en omfattning av 30 hp. Syftet med de kurserna är att förbereda studenterna för akademiska studier och kommunikation i yrkesrollen som lärare. Andra insatser har varit att erbjuda ett riktat språkstöd under studenternas första termin samt till exempel språkcafé, språkverkstäder, språkstödare och liknande.

”Jag fick ett fantastisk stöd av språkverkstaden.”

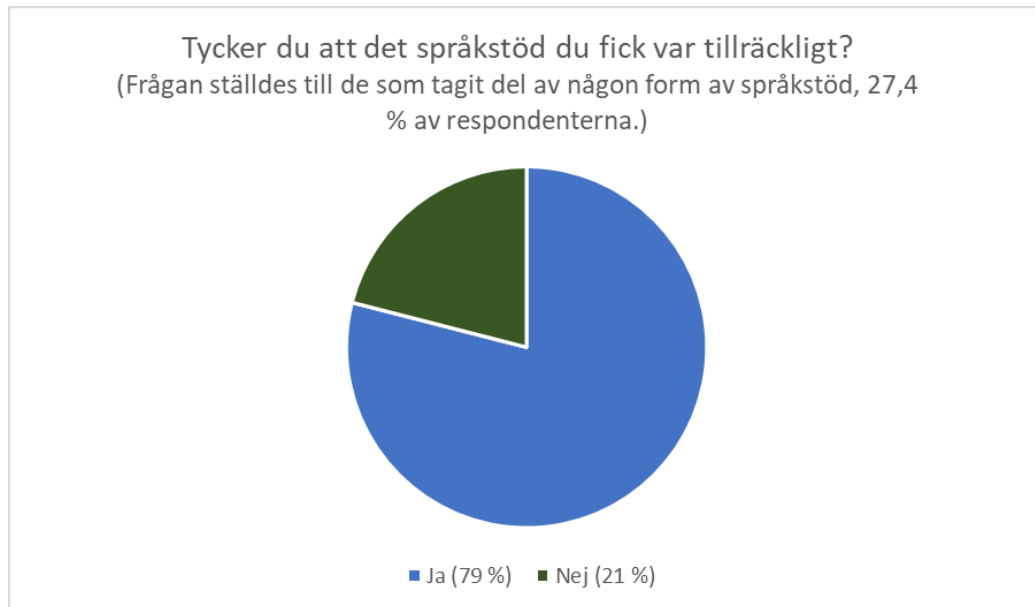
”Språkintröduktion kursen hjälpte mig med att dokumentera och skriva på akademiskt språk. Kursen Att vara lärare i Sverige I och II hjälpte mig att få kompetens som förskollärare.”

Många respondenter poängterar behovet av olika former av språkstöd. De inplaceringsprov i svenska som flera lärosäten genomför visar att ett godkänt betyg i svenska som andraspråk 3 inte nödvändigtvis innebär att man nått den språknivå som krävs för att klara akademiska studier. Det finns en stor diskrepans i de kunskaper i svenska språket som de sökande uppvisar i förhållande till betyget i svenska som andraspråk 3.¹³ Inplaceringsprovet visar att en majoritet av de sökande behöver ytterligare studier i svenska.

¹² Granath & Åström 2018, s. 30–32.

¹³ För vidare läsning, se Johan Hellgren Asplund, Elisabeth Jennfors & Susanna Malm, *Studenters språkliga förutsättningar att studera inom Utländska lärares vidareutbildning 2019* (Stockholm, Stockholms universitet, 2019). Rapporten är inte publicerad, kontakta ulv@su.se för tillgång.

Resultatet av uppföljningen visar att majoriteten av respondenterna anser sig ha fått tillräckligt stöd i det svenska språket inom ULV, även om det fortfarande finns de som hade velat ha ytterligare stöd.

Figur 4

Flera röster uppger att de behövt språkstöd utanför universitetet, till exempel från vänner och släkt.

”Inte på universitet, tyvärr. Men jag fick mycket språkstöd av mina kollegor och andra bekanta som jag hade. De som har ett annat språk än svenska behöver mycket språkstöd. Men tyvärr erbjuder universitet inte så mycket.”

Svaren signalerar att det är under VFU och i mötet med skolan och förskolan som det blir särskilt viktigt med trygghet i språket. Flera anger också på olika sätt att de behövt mer stöd. Man kan alltså i svaren se önskemål om språkstöd i ännu högre grad än vad som erbjuds idag.

”Det märktes vid VFU och i början av arbetslivet att det hade varit bra med ännu större krav på svenskan”

Där det förekommer större grupper av studenter med samma modersmål har det framkommit att dessa studenter gärna använder sitt modersmål till exempel i grupparbeten vilket av andra studenter upplevs problematiskt ur ett språkutvecklande perspektiv. Det gör även att en del

studenter upplever sig exkluderade. Detta pekar på ett behov av att lärosätena arbetar med inkludering.

För att antas till ULV finns generellt inga krav på förkunskaper i engelska. Enstaka respondenter uppger dock att det försvårat studierna då kurslitteratur på engelska har förekommit i vissa kurser. Detta varierar mellan lärosätena. Av svaren framgår att samordningen för ULV behöver förtydliga i vilka fall de kan finnas krav på förkunskaper i engelska.

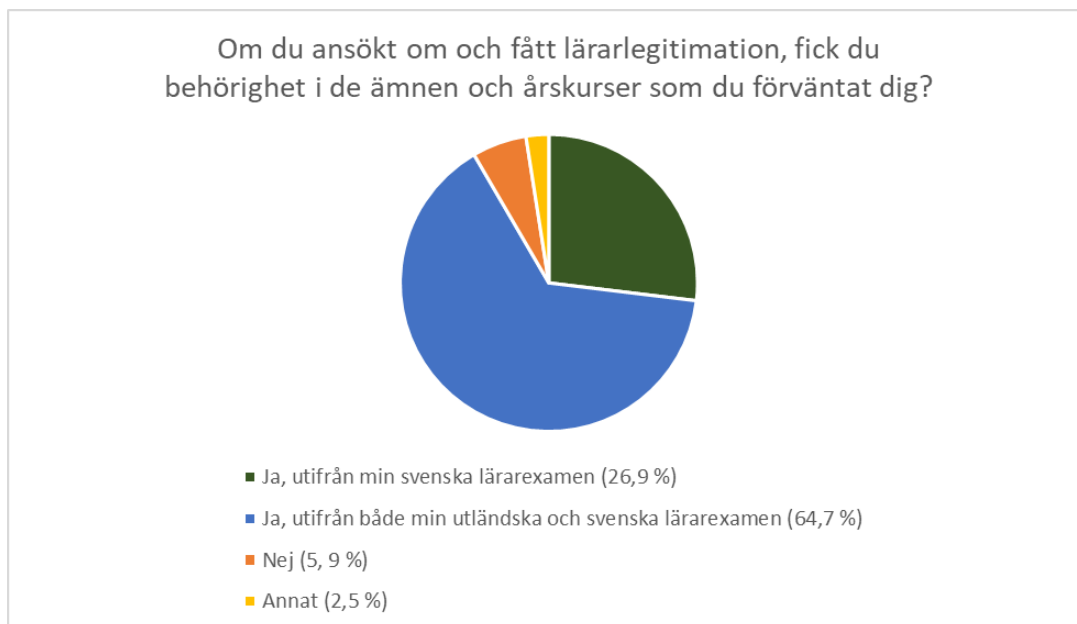
Enstaka respondenter uppger att kunskaper i engelska är helt nödvändiga för skrivande av examensarbete eller för ämnesstudier inom framför allt naturvetenskap. Andra anser istället att det är bra att krav på engelska inte finns då det upplevs övermäktigt att läsa ytterligare ett språk för att bli behörig till kompletterande studier. Resultatet visar att det finns synpunkter om krav på engelska, så det är bra att förordningen även ger utrymme för stöd i engelska.

“Tyvärr läser man engelska i mitt hemland bara till sista året på gymnasiet och är inte på lika hög nivå som i Sverige. Så detta uteblivna krav hjälpte mig att spara tid för att utveckla mitt engelska, minst ett år.”

”En annan gång på en annan kurs fick jag översätta runt 100 sidor till svenska med google översätt vilket krävde ganska mycket tid. I vanliga fall var lärarna förståndiga och försökte utbyta engelska litteratur till svenska men tyvärr fanns lärare som inte var det även om vi nämnde att vi hade inga krav på engelska.”

Språkstödet inom ULV har utvecklats mycket sedan uppföljningen från 2018 och det har tydligt gett resultat. Men det krävs fortfarande åtgärder, se vidare kapitel 6.3.

utifrån både den svenska och den utländska examen, medan en tredjedel anger att de fått behörighet utifrån den svenska lärarexamen.

Figur 6

Åtta procent av respondenterna uppger att de inte fick behörighet i de ämnen och/eller de årskurser som de förväntat sig. Av fritextsvaren framkommer att de trodde att de skulle få behörighet i fler ämnen. De menar att Skolverket inte bedömt studierna från den utländska utbildningen, utan endast bedömt de ämnen som ingått i den svenska examen. Vidare framkommer av svaren att de hade förväntat sig att få behörighet i fler skolformer och årskurser. Vissa respondenter anger att de trodde att de skulle få behörighet i grundskolans årskurs 1–6, men att de endast fick behörighet mot vissa årskurser, till exempel årskurs 4–6. Andra trodde att de skulle få behörighet både i årskurs 7–9 och gymnasieskolan, men de fick endast behörighet i en av skolformerna.

Sammanfattningsvis menar respondenterna att de i utbildningslandet varit behöriga i fler ämnen och/eller fler årskurser. Det kan bero på att utländska lärarutbildningar inte alltid motsvarar svenska lärarutbildningar i ämnen och årskurser som ger behörighet. Troligtvis beror det också på att föreskrifterna för legitimation i Sverige är specifika och detaljerade, vilket gör att behörigheterna kanske inte motsvarar studentens förväntningar. I utbildningslandet kan en

utbildning ge behörighet att undervisa i grundskolans alla årskurser, vilket inte är fallet i den svenska skolan. Det är inte heller alltid det finns ett motsvarande ämne i Sverige.

Matematik, svenska och engelska är de ämnen som flest uppger att de fått behörighet i. Matematik och engelska är även vanligt förekommande ämnen i respondenternas tidigare utbildning (se figur 1 i kapitel 1.4). Bland respondenterna är det en stor grupp som har kompletterat till en lärarexamen med inriktning på grundskolans tidigare år med ämnesinriktning matematik i samspel med svenska, vilket lett till att många fått behörighet i matematik och svenska.

För ämneslärare är behörighet i matematik ofta kombinerat med kemi, biologi, fysik och teknik, men även med språkämnen. Förutom engelska och svenska uppger flera att de fått behörighet i språkämnen som svenska som andraspråk, moderna språk (franska, arabiska, kinesiska, japanska, italienska) och modersmål. Bland andra ämnen finns historia, geografi, idrott och hälsa, musik och bild.

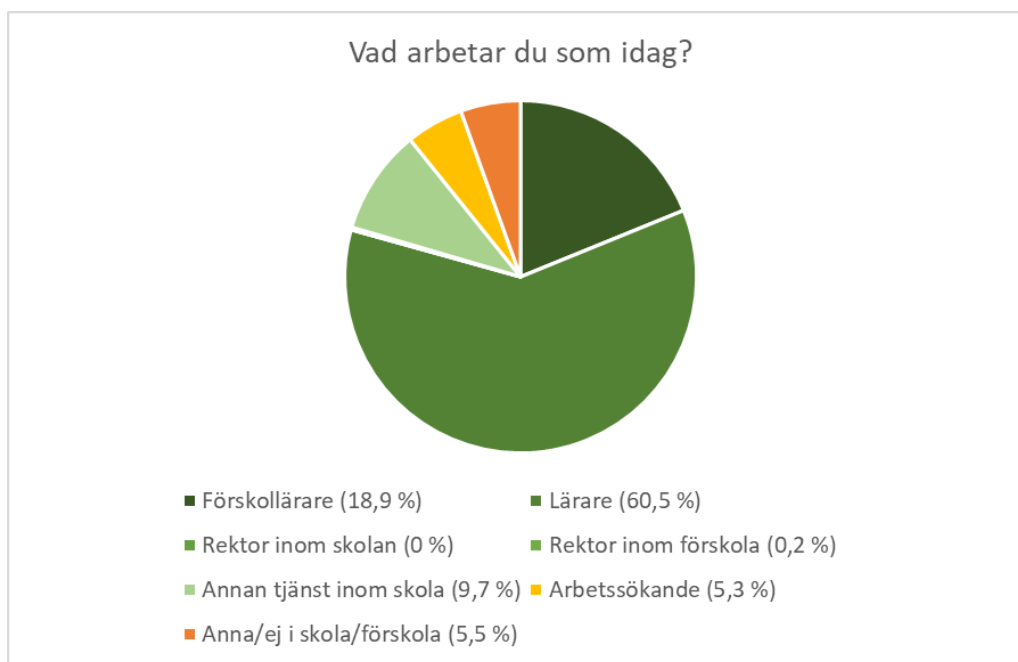
Det är värt att notera att denna rapport även omfattar respondenter som läst enligt 1993 års examensordning och 2001/2007 års studieordning. Denna examensordning upphörde att gälla 30 juni 2023. Det innebär att det numera är mycket begränsade möjligheter att läsa till förskollärare eller grundlärare inom ULV. På sikt kommer det påverka vilka behörigheter studenter inom ULV kan få.

Sammanfattningsvis stämmer resultatet väl överens med resultatet från uppföljningen från 2018, när det gäller respondenternas svar om de fått de behörigheter de förväntat sig. När det gäller frågan om man erhållit legitimation är det något fler än 2018 som svarat att de fått det. Det är något färre som svarat att de ansökt om legitimation och väntar på beslut samt färre som inte har ansökt alls. Det skulle kunna bero på att kännedom om kravet på legitimation har ökat och att ansökningsförfarandet är mer etablerat än tidigare.

4. Om etablering på arbetsmarknaden

I denna del presenteras resultaten relaterade till frågor om etablering på arbetsmarknaden, vilket inkluderar hur respondenterna fått arbete efter sina studier, var de arbetar, om det har fått en introduktionsperiod och på vilka sätt studierna har förberett dem för arbetet.

4.1 Arbete i skola och förskola

Figur 7

Av respondenterna uppger majoriteten att de arbetar som lärare eller förskollärare, det vill säga inom den yrkeskategori ULV förbereder för. En mindre andel svarande uppger att de arbetar med andra arbetsuppgifter i skolan, till exempel som lärarassistent eller studiehandledare.

10,8 % svarar att de arbetar i andra sektorer eller är arbetssökande. Andelen som arbetar inom skola eller förskola på något sätt utgör alltså nästan 90 % av de svarande. Siffran motsvarar i stort sett de uppgifter om personer som kompletterar lärar- och förskolläraryrkesutbildningar som återfinns i UKÄ:s rapport *Etablering på arbetsmarknaden för personer som kompletterat utländsk examen*.¹⁴ I rapporten framgår att sysselsättningsgraden bland lärare och förskollärare

¹⁴ Niklas Odelberg & Anders Viberg, *Etablering på arbetsmarknaden för personer som kompletterat utländsk examen* (Johanneshov: Universitetskanslersämbetet 2023), s. 22–27.

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

ett år efter avslutad kompletteringsutbildning var 71 %. Motsvarande siffra för lärare som läst en svensk lärar- eller förskolläraryt utbildning var 88 %. Tre år efter avslutad utbildning var skillnaderna i etablering på arbetsmarknaden dock mindre, 87 % respektive 88 %. Det visar på att etablering på arbetsmarknaden tar längre tid för personer som kompletterat en utländsk utbildning.

Det vanligaste sättet respondenter anger att de fick sitt första arbete är genom Arbetsförmedlingen eller annan jobbsökardatabas (36,8 %). Så många som 34 % hade redan en tjänst i skola eller förskola när de avslutade utbildningen och 8 % fick jobb under utbildningens verksamhetsförlagda del. Andra vägar till arbete inkluderar bland annat att vända sig direkt till kommuner/skolhuvudmän eller vikariat som övergått i en tillsvidareanställning:

”Jag fick anställning efter jag hade jobbat på skolan via en vikariepool.”

I en av enkätfrågorna får respondenterna svara på om de önskat mer stöd inför att de sökte sin första tjänst som lärare eller förskollärare. Av de svarsalternativ som anges svarar knappt en tredjedel att de önskat få mer information om hur man skriver ett CV och ett personligt brev. Knappt hälften hade önskat få mer information om hur en arbetsintervju går till och cirka 2/3 av de svarande ville veta mer om vilken lön som vore rimlig att begära. En sökande lämnade följande fritextsvar:

”Jag tror att jag vet det mesta vad det innebär att söka jobb men det jag inte kan så mycket är den svenska kulturen, sättet att göra det på.”

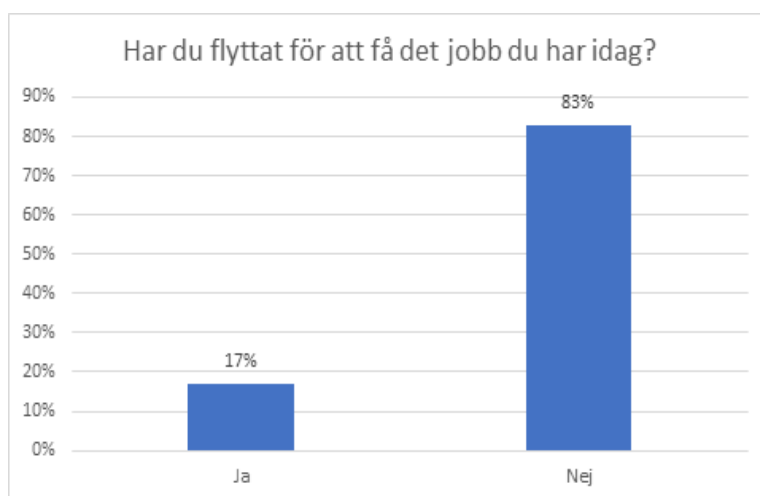
Ett rimligt antagande är att tidig information om vägar till lärarjobb skulle kunna minska skillnaden i sysselsättningsgraden mellan de med svensk respektive utländsk utbildning under den inledande perioden efter avslutad utbildning. Den utlandsutbildade gruppen kan ha färre informella vägar till ett första arbete än de som har läst till en examen inom den reguljära lärarutbildningen och skulle kunna vara betjänta av tydlig information om de vägar som står till buds.

I uppföljningen 2018 var andelen som efter utbildningen arbetade som lärare eller förskollärare högre, 92 %. Andelen som arbetade i skolan med annan tjänst var 7 % och andelen arbetssökande 1 %. De grupper som efter avslutad utbildning inte arbetar i skola eller förskola,

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning Nationell uppföljning

eller som är arbetssökande har ökat och utgör nu drygt 10 % av de svarande. I Skolverkets prognoser över framtida behov av lärare och förskollärare har den förväntade lärarbristen minskat över tid. I den senaste prognosen från 2021 anges att det 2035 kommer att saknas 12 000 lärare och förskollärare.¹⁵ Motsvarande siffra i prognosen från 2019, då prognosen gällde år 2033, var 45 000.¹⁶ Det är möjligt att det under senare år råder en bättre balans mellan antalet examinerade lärare och förskollärare och antalet lediga anställningar, och att det är svårare för vissa lärarkategorier att få ett arbete i årskurser och verksamheter man är behörig att undervisa i.

ULV ges vid sex lärosäten med en geografisk spridning över landet. Detta innebär att utbildningen vid lärosätena har ett relativt större upptagningsområde än andra lärarutbildningar. Trots detta svarar över 80 % av respondenterna att de inte flyttat för att få den tjänst de har idag. Undantaget är de respondenter som läst vid Umeå universitet, där fem av elva respondenter flyttat till orten för sitt nuvarande arbete.

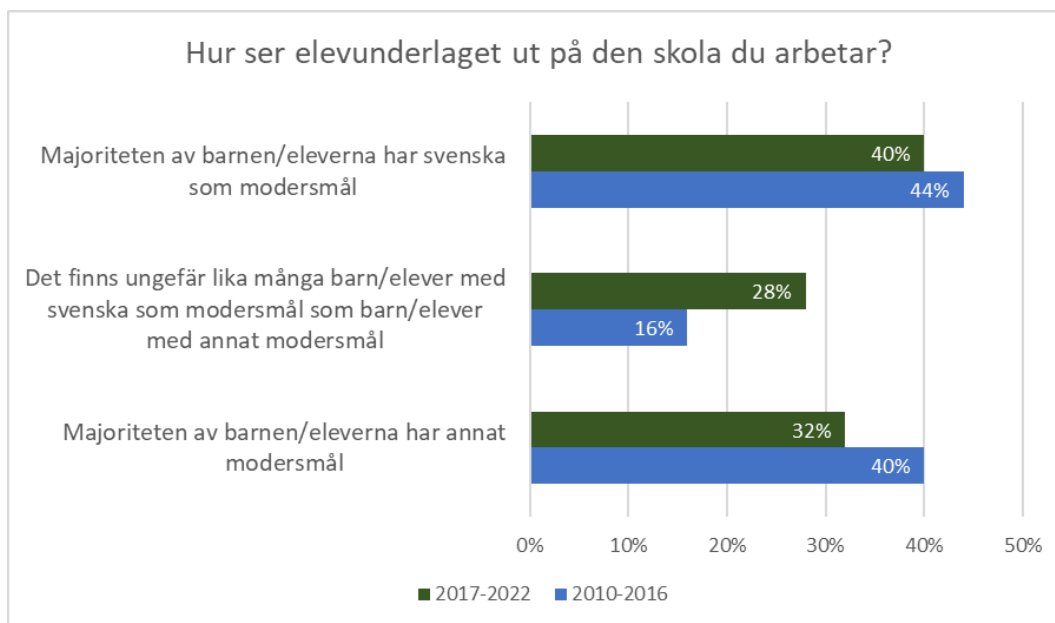

Figur 8

¹⁵ Skolverket, *Prognos över behovet av lärare och förskollärare*, 2023, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/skolverkets-utvarderingar-och-rapporter/prognos-over-behovet-av-larare-och-forskollarare> [2024-02-13]

¹⁶ Skolverket, *Läraryrket 2019* (Skolverket 2019), s. 1.

I enkäten ställs frågan hur elevunderlaget ser ut på de skolor där respondenterna arbetar. Jämfört med svaren från den tidigare uppföljningen från 2018,¹⁷ anger nu fler att de arbetar på en skola eller förskola där det finns ungefär lika många barn/elever med svenska som modersmål som barn/elever med annat modersmål.

Figur 9

Det är möjligt att inflödet av flyktingar och migranter till Sverige i samband med flyktingsituationen som kulminerade 2015, har inneburit en strukturell förändring och att fler skolor och förskolor idag har mer heterogena barn- och elevgrupper.¹⁸ Enbart under 2015 sökte över 70 000 barn under 18 år asyl i Sverige och även under asylprocessen har barn rätt till skola och förskola.

¹⁷ Granath & Åström 2018, s. 22.

¹⁸ SCB, "Det stora antalet asylsökande under 2015 ökade inte flyktinginvandringen nämnvärt", 2016-03-18, <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/asylsokande-grund-for-bosattning-utlandsk-bakgrund-medborgarskapsbyten-adoptioner-hushallsstatistik-och-medellivslangder-2015/> [hämtad 2023-09-21].

4.2 Introduktionsperiod

Arbetsgivaren ska, med vissa undantag, tillse att alla nyanställda lärare och förskollärare får en introduktionsperiod. Introduktionsperioden regleras i 2 kap. 22 a § i Skollagen (2010:800) samt i 5 kap. 4 § i Förordning om behörighet för lärare och förskollärare och syftar till att ge nyutexaminerade lärare och förskollärare yrkesmässigt, personligt och socialt stöd. Knappt 40 % av de svarande anger att de erbjudits en introduktionsperiod.¹⁹ Av de som anger att de haft en introduktionsperiod lyfter många fram det positiva i att ha fått en mentor eller handledare tilldelad i början av sin anställning. Mentorn eller handledaren beskrivs som stöttande både i själva yrkesutövningen och i frågor av mer administrativ art:

”Jag lärde mig mycket om vilka förväntningar arbetsgivaren har på mitt arbete, om administrativa frågor osv.”

”Jag tror att alla behöver få introduktion om hur skolan fungerar i Sverige. Det är en stor skillnad mellan Sveriges skolor och utländska skolor.”

Det efterfrågas också information om sådant som lärare ansvarar för men som inte nödvändigtvis tas upp i utbildningen, till exempel administration, kontakter med föräldrar och vårdnadshavare och hur man använder olika administrativa system:

”En kontaktperson som man kan fråga för att svenska skolan är en ny värld som har många saker man inte känner till.”

”Allt, bemöta elever och vårdnadshavare. Hantera konflikter. Förbereda olika bedömningsunderlag och bedöma eleverna.”

Ovanstående frågeställningar tangerar områden som hanteras av olika aktörer, lärosäten, skolhuvudmän och fackförbund. Det kan finnas behov av samverkan mellan berörda parter kring hur utlandsutbildade lärare som avslutat en kompletterande utbildning får ta del av information som är av vikt när man får sin första anställning som legitimerad lärare eller förskollärare.

¹⁹ Tidningen *Vi lärare*. rapporterar motsvarande siffror för alla nyexaminerade lärare från Skolinspektionen, Lärarförbundet och Stockholm stads undersökningar. Emma Olsson, "Trots lagen – två av tre får ingen mentor", *Vi lärare*. 2021-09-28, <https://www.vilarare.se/nyheter/introduktionsperiod/trots-lagen--tva-av-tre-far-ingen-mentor/> [hämtad 2023-12-11].

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

”Förväntningar på mig, arbetssätt, rent praktiskt hur gör vi här, eftersom det skils mycket åt i olika verksamheter. Även man haft ens VFU så vet man ändå inte HUR görs det just på den förskolan. Det krävs mycket egen tid och energi för att börja från början.”

En skolhuvudman behöver enligt 5 kap. 4 § i Förordning om behörighet för lärare och förskollärare inte anordna en introduktionsperiod för lärare eller förskollärare, vars behörighet bygger på en utländsk utbildning. Bland den grupp som i enkäten svarat att de inte erbjudits en introduktionsperiod har många dock efterfrågat en mentor eller handledare när de påbörjade sin tjänst. Den nationella ledningsgruppen för ULV konstaterar, både utifrån svaren i enkäten, samt att ULV är en mindre omfattande utbildning än de reguljära lärarutbildningarna, att nyttan av en introduktionsperiod bör vara stor för gruppen utlandsutbildade lärare och förskollärare.

Studierna inom ULV ska komplettera den utländska utbildningen med sådana kunskaper och kompetenser som är av vikt för att arbeta som lärare eller förskollärare i en svensk kontext. Resultatet av enkäten visar att en majoritet tycker att arbetsgivaren tar tillvara på kompetens från den utländska utbildningen och att den dubbla utbildningsbakgrunden ger fördelar i yrkeslivet. Flera anger att det underlättar att kunna kommunicera med föräldrar, vårdnadshavare och elever på aktuellt modersmål:

”Min kompetens tas tillvara i hög grad. Jag kan olika kulturer, olika språk, fungerar som en bro mellan hemmet och skolan.”

”Jag tänker annorlunda när det gäller ett problem och dess lösning pga. min bakgrund och tidigare erfarenheter. Det uppskattas av rektor och kollegor.”

Samtidigt lyfter många fram olika utmaningar med att arbeta i den svenska skolan och förskolan. Dels handlar svaren i enkäten om sådant som kan tänkas gälla för lärarkollektivet i stort, som hög arbetsbelastning, omfattande krav på dokumentation och stora klasser eller barngrupper. Dels lyfter respondenterna områden som kan vara mer specifika för personer med en utländsk lärarutbildning, som att försöka förbättra sina kunskaper i det svenska språket eller att anpassa sig till den svenska skolkulturen:

”På grund av kulturella skillnader från mitt hemland, kan jag bli osäker hur jag ska bete mig som en lärare, och det tycker jag är en utmaning för mig.”

Relationen mellan lärare och elever lyfts också fram av vissa som utmanande. Med den svenska lärarrollen följer inte med automatik samma respekt som i vissa andra länder.

”Ändra skolans lagar för att elever ska respektera lärare och ändrar sitt beteende mot lärare. Barnen kommer till skolan för att lära sig ny kunskap inte för att slappna av sig med telefoner, osv. Det finns massor att säga men jag avstår av att fortsätta skriva.”

Något som flera påtalar som särskilt utmanande är kraven på särskild anpassning av undervisningen för elever med olika diagnoser eller individuell anpassad undervisning:

”Den största utmaning att kunna anpassa undervisning när det finns olika svårigheter och stor skillnad mellan elevernas olika behov.”

Denna synpunkt lyftes även fram av respondenter i den tidigare nationella uppföljningen. ULV innehåller i regel kurser eller moment som berör olika specialpedagogiska perspektiv, barn och elevers olikheter och inkludering samt variation i arbetssätt och arbetsformer. Men givet de individuella studiegångarna, begränsningen i antal högskolepoäng som utbildningen får omfatta samt aktuell komplettering kan vissa områden behandlas mer eller mindre utförligt inom den individuella studieplanen för en enskild student. Utbildningens upplägg skiljer sig också åt mellan olika lärosäten där vissa har särskilt framtagna kurser för just ULV, medan vid andra lärosäten läser studenterna kurser som ingår i reguljära lärarutbildningar.

Det finns i gruppen utlandsutbildade lärare och förskollärare personer som inte varit i kontakt med den svenska skolan eller förskolan innan de sökt sin första lärartjänst efter avslutad kompletterande utbildning. Den verksamhetsförlagda delen av utbildning, VFU, utgör i reguljära lärarutbildningar en möjlighet för studenten att tillämpa sina teoretiska kunskaper i en skolklass eller barngrupp. Omfattningen av VFU och innehållet i de kompletterande studierna varierar dock beroende på den enskilda studentens kompletteringsbehov. Att mötet med den svenska skolan av vissa ses som utmanande, trots genomförd kompletteringsutbildning, gör att det kan finnas anledning att undersöka om det finns områden som bör få ett större utrymme i den kompletterande utbildningen.

5. Avbrott på utbildningen

Inom ramen för uppföljningen skickades en enkät till personer som inte påbörjat eller avbrutit sina studier inom ULV. Inom ULV var det år 2021 ungefär 11–12 % formella avbrott.²⁰ Den siffran inkluderar inte de personer som ansökt men valt att inte påbörja utbildningen. Inom reguljära lärarutbildningar är avhoppet högre. UKÄ:s statistik visar att bland de som påbörjade lärarutbildningar 2020/2021 var det 23% avhopp på förskollärarytbildningen och grundlärarytbildningen samt 32 % avhopp på ämneslärarytbildningen under det första året av utbildningen.²¹

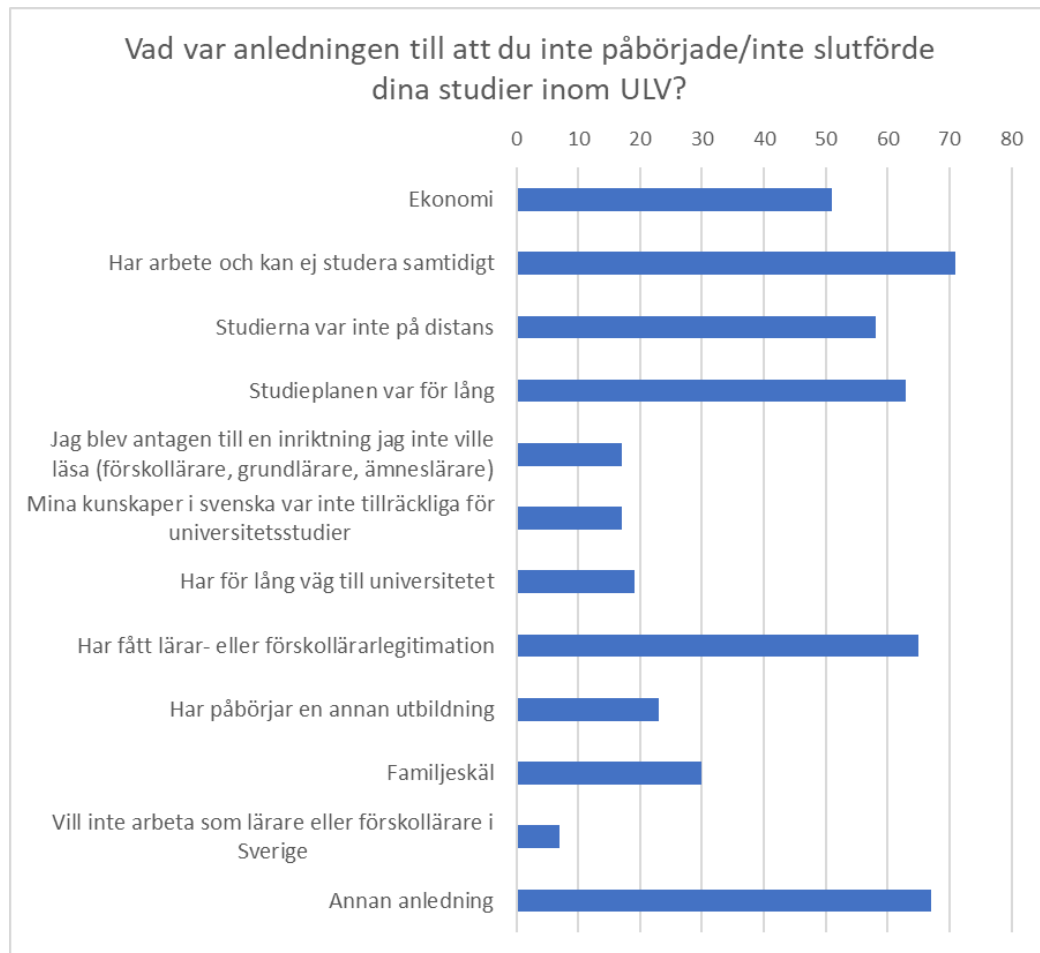
För att öka genomströmningen inom ULV är det relevant att undersöka varför studenter väljer att inte påbörja sina studier alternativt att avsluta sina studier innan de är klara. En av de vanligaste anledningarna till avbrott är att man redan har arbete och inte har möjlighet att kombinera arbete med studier. Det här uppgavs även vara den största anledning till avbrott utifrån resultatet från 2018 års uppföljning.²²

²⁰ Det är baserat på antal avbrott från ULV rapporterade i respektive lärosätes årsredovisning 2021, totalt 100 stycken, och antalet aktiva studenter VT respektive HT 2021 enligt rekvisition av medel till Utbildningsdepartementet, totalt 868 respektive 903 stycken.

Göteborgs universitet, *Årsredovisning 2021* (Göteborg: Göteborgs universitet), s. 74; Linköpings universitet, *Årsredovisning 2021* (Linköping: Linköpings universitet), s. 38; Malmö universitet, *Årsredovisning 2021* (Malmö: Malmö universitet), s. 39.; Stockholms universitet, *Årsredovisning 2021* (Stockholm: Stockholms universitet) s. 25; Umeå universitet, *Årsredovisning 2021* (Umeå: Umeå universitet), s. 29 och Örebro universitet, *Årsredovisning 2021* (Örebro: Örebro universitet), s. 46.

²¹ Julia Elenäs, *Lärarytbildningarna: Studenter och examinerade 2011/12–2021/22* (Johanneshov: Universitetskanslersämbetet, 2023), s. 31.

²² Granath & Åström 2018, s. 18.

Figur 10

26 % av respondenterna uppger att de redan har en anställning och därför inte har möjlighet att studera på helfart och vara på plats på universitetet samtidigt som de arbetar. Drygt 60 % av de som svarat att de haft ett arbete när de gjorde avbrott uppger att de arbetade på en skola eller förskola.

”Jag kunde inte genomföra min praktik på min arbetsplats. För att genomföra praktiken var jag tvungen att förlora mitt jobb. Det ville jag inte på grund av min familj och försörjning”.

Cirka 40 % av respondenterna som svarat på enkäten om avbrott uppger att de tycker att det var fel beslut att inte slutföra sina studier.

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

Respondenterna uppger, förutom att studierna huvudsakligen inte ges på distans, även att studietiden upplevs vara för lång. En annan orsak är att man redan fått sin legitimation, antingen innan studierna påbörjas eller under studietiden. Flera sökande antas till utbildningen under tiden som de ansöker om och väntar på beslut om legitimation. När de får legitimation avbryter många studierna inom ULV. Det förekommer att tidigare sökande ansöker till utbildningen vid ett senare tillfälle för möjligheten att utöka sin behörighet med ett eller flera ämnen.

”Jag har en 4-årig utbildning och har arbetat i 10 år och enligt studieplanen jag fick från ULV skulle jag läsa 2,5 år till.”

”Jag fick min lärarlegitimation från Skolverket.”

Genomströmningen på utbildningen bedömdes vara ett prioriterat utvecklingsområde i uppföljningen från 2018, då respondenter angav samma anledningar till avbrott, men det är tydligt att samordningen för ULV behöver arbeta vidare med detta.

6. Slutsatser och reflektioner

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning är på samma gång *en* utbildning, som många *olika* utbildningar. Varje student har en individuell studieplan som i första hand utgår från Skolverkets föreskrifter om behörighet och de examensregler som gäller. Studieplanen baseras inte enbart på ovanstående förutsättningar utan även utifrån det aktuella lärosätets kursutbud. Samtidigt har varje student en unik bakgrund och ett individuellt mål med utbildningen. Bland respondenterna finns 72 olika utbildningsländer representerade, ett stort antal olika undervisningsämnen och yrkeslivserfarenhet från olika skolformer och årskurser. Det är mot den bakgrunden som denna uppföljning ska läsas. Gemensamt för alla studenter inom ULV är att de efter slutförda kompletterande studier ska kunna arbeta som behöriga lärare eller förskollärare. Trots den stora variationen av kompletteringsbehov och individuella studieplaner är en majoritet av de tillfrågade nöjda eller mycket nöjda med de kompletterande studierna inom ULV, vilket måste anses som ett väldigt gott resultat.

Avslutningsvis vill den nationella ledningsgruppen utifrån rapportens resultat särskilt lyfta fram följande områden: den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, bristande kännedom om ULV, behov av språkstöd, en mer behovsanpassad utbildning, behov av kunskap om den svenska skolans förutsättningar och villkor, betydelsen av en obligatorisk Introduktionsperiod samt lärarlegitimation utan att komplettera tidigare studier.

6.1 Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen är en del av den kompletterande utbildningen som respondenter, både i resultatet av den här men också i tidigare uppföljningar, lyfter som viktigast och mest värdefull. Det gäller särskilt de som inte har haft möjlighet att arbeta i den svenska skolan eller förskolan innan de påbörjade sina studier inom ULV.

Flera respondenter uttrycker att skillnaderna i läraryrket i olika länder blir tydlig under VFU-perioderna. Det kan handla om lärarens roll i klassrummet och hur man planerar undervisningen efter elevernas behov. Här har VFU-skolan eller VFU-förskolan varit en betydelsefull arena för studenterna att pröva teoretiska kunskaper i praktiken men också en möjlighet att använda och utveckla vardagsspråket. Majoriteten har uttryckt att de har varit nöjda med sin VFU och att de

inte saknat något specifikt under sin VFU-period. Det finns dock flera respondenter som har angett att de har saknat värdefulla delar. De lyfter förhållningssätt och arbetsuppgifter som exempelvis är kopplade till det multikulturella klassrummet, hur man använder sig av administrativa verktyg och hur man arbetar med, och förbereder för, utvecklingssamtal och betygssättning. Kontakter med vårdnadshavare lyfts också som en viktig del i rollen som lärare. Kopplat till dessa utmaningar har respondenterna påpekat behovet av en närmare dialog med sin VFU-handledare och att de önskat att handledaren haft mer tid för handledning och återkoppling.

En liten del av respondenterna har uttryckt att de upplevt att de blivit dåligt bemötta av handledare och blivande lärarkollegor utifrån att de inte har haft svenska som modersmål och kanske inte ännu uppnått det flyt i språket som de önskar. Det är respons som nationella ledningsgruppen tar allvarligt på, eftersom VFU:n är en väsentlig del av den kompletterande utbildningen.

Studentgruppen inom ULV är en heterogen grupp där studenter har varierande kunskaper och erfarenheter med sig. Eftersom det kan medföra högre krav på VFU-handledaren är det viktigt att ansvariga för utbildningen tillhandahåller korrekt information om vad som ingår i den kompletterande utbildningen och studentens individuella studieplan. Den nationella ledningsgruppen ser det som värdefullt att både VFU-handledare och kursansvariga får mer kunskap om ULV men också användbara strategier när det gäller handledning av studenter som inte har svenska som förstaspråk. Att skapa tillfällen för att resonera kring exempelvis skillnaden med att ha en brytning och att göra sig förstådd, synen på språk, vilka förställningar som finns om högstatus- respektive lågstatusspråk samt vad som anses vara tillräckliga kunskaper i språket är områden som skulle kunna lyftas i exempelvis handledarutbildningar på lärosätena.

Det är viktigt att den verksamhetsförlagda utbildningen är en plats där studenten känner trygghet och får stöd, för att kunna lära sig och utvecklas.

6. 2 Bristande kännedom om ULV

Flera respondenter kommenterar att det inte fanns kännedom om ULV på skolorna och förskolorna när de gjorde VFU. VFU-handledarna kände till exempel inte till att ULV är en kompletterande utbildning och att utbildningen inte följer den reguljära lärarutbildningens upplägg. Det ligger ett stort ansvar på studenterna att själva berätta om ULV och vad som ingår i dennes individuella studieplan—att själva vara ambassadörer för en kompletterande lärarutbildning som är mångfacetterad. För att minska det ansvaret och skapa bra förutsättningar för VFU behöver den nationella ledningsgruppen arbeta med att öka kännedomen om ULV. Det arbetet bör göras både nationellt och lokalt på de universitet som ger utbildningen.

Förutom att öka kännedomen om ULV på respektive lärosäte behöver även arbete göras för att nå ut till olika aktörer utanför lärosätena. Det kan vara till exempel vara att informera studievägledare inom vuxenutbildning eller anordnare av utbildning i svenska som andraspråk, som möter presumtiva studenter. Både personer med en utländsk utbildning och den svenska lärarförsörjningen tjänar på att de utlandsutbildade hittar till ULV tidigt. De får då reda på vägen till lärar- eller förskolläraryrket och kan göra informerade val om, till exempel, vilka förkunskaper de behöver eller när ULV inte är en möjlig studieväg. Respondenterna beskriver ofta att de har en lång väg till behörighet. Med bättre och tidigare kännedom om ULV kan vägen till legitimation förkortas. Här finns ett ansvar både hos den nationella ledningsgruppen, men även hos de myndigheter som i olika sammanhang möter utlandsutbildade lärare, att öka kännedomen och informera om ULV.

Som ett led i att möta de kommunikativa utmaningarna har den nationella ledningsgruppen under 2023 bildat ett nationellt kommunikationsnätverk för de kommunikatörer som arbetar med ULV på respektive lärosäte. Nätverket syftar till att öka kännedomen om ULV, öka genomströmningen och att arbeta mer samordnat med kommunikationsinsatser. Men arbetet med riktade insatser för att på så sätt förbättra utbildningen är endast påbörjat och måste fortsatt vara ett prioriterat område framöver.

6. 3 Behov av språkstöd

Ända sedan starten av ULV 2007 har frågan kring bristen på tillräckliga förkunskaper i svenska hos studenterna varit en återkommande fråga. Den här uppföljningen visar att frågan fortfarande

är relevant, inte minst inom den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Trots godkända betyg i svenska på gymnasienivå (vanligtvis svenska som andraspråk 3) har många studenter inte tillräckliga förkunskaper i svenska när de påbörjar sina studier inom ULV. Dock är det viktigt att poängtera att studenter inom ULV är en heterogen grupp där det även finns de som har tillräckliga språkkunskaper med sig redan inledningsvis. Vidare utvecklas språket naturligtvis under utbildningstiden, varför det viktigt att ha rätt förväntningar vid olika tillfällen.

De former av stöd som lärosätena tidigare erbjudit förut såsom språkcaféer och språkverkstäder byggde i högre grad på frivillig basis för enskilda studenter, till skillnad mot det stöd som flera lärosäten arbetar med nu. År 2018 reviderades förordningen som reglerar ULV, Förordningen om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning (2008:1101). Till följd av revideringen kan den kompletterande utbildningen även inkludera ytterligare 30 högskolepoäng för studier i svenska eller engelska, vilket har möjliggjort för lärosätena att erbjuda språkförberedande kurser i svenska som en del av den ordinarie studiegången inom ULV. I jämförelse med uppföljningen från 2018 är det sedan dess många studenter som inlett sina studier med att läsa en språkförberedande kurs eller termin. På de lärosäten där förberedande kurser i svenska inom ramen för ULV nu ges gör man bedömningen att satsningen på en språktermin bidrar till ökad genomströmning.

Det är det akademiska språket som är i fokus i de språkstödande insatserna, eftersom det språkstöd som ingår inom utbildningen ska vara ”för att kunna tillgodogöra sig utbildningen.”²³ Det var framför allt det som framkom i uppföljningen från 2018.²⁴ Många respondenter lyfter dock att de saknat stöd och möjlighet att öva mer på vardagsspråk och professionsspråk, det vill säga den svenska de talar med elever, kollegor och vårdnadshavare. Inom den verksamhetsförlagda utbildningen finns det tillfällen att öva både vardags- och professionsspråket. Men det ska också poängteras att språkutveckling kräver tid och är något studenter inom ULV behöver fortsätta med även efter utbildningen. Det utbildningen kan göra är att ge dem rätt förutsättningar att fortsätta utveckla språket på egen hand och i samverkan med andra.

²³ 8 § i Förordningen om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning (2008:110).

²⁴ Granath & Åström 2018, s. 30–32.

6.4 En mer behovsanpassad utbildning

I uppföljningen från 2018 var genomströmning ett prioriterat område. Där beskrivs att studenterna inom ULV befinner sig "... mitt i livet med familj och försörjningsbörda".²⁵ Som nämnts i kapitel 5 är det tydligt att studenterna inom ULV fortfarande kombinerar studierna med arbete och familj. Studenterna efterfrågar studier på halvfart eller distans. Det framkommer också att 40 % av de som avbrutit studierna anser att det var fel beslut. Sannolikt skulle dessa och kanske fler återuppta studierna om förutsättningarna såg annorlunda ut och bättre svarade mot respondenternas möjligheter och behov. Under covid-19 pandemin fanns det möjligheter att erbjuda andra undervisningsformer, till exempel undervisning via digitala lärplattformar, men denna möjlighet har generellt minskat sedan återgången till campus.

Många respondenter beskriver de långa studieplanerna och hur de jämför studieplanerna med studiekamrater. Eftersom utbildningen är individuellt anpassad är det inte konstigt att jämförelser studenter emellan orsakar frågor. För att utbildningen ska vara och upplevas likvärdig, och för att den bättre ska motsvara studenternas förväntningar, är det viktigt att information om den kompletterande utbildningen är korrekt och lättillgänglig.

Studierna inom ULV regleras enligt de krav som ställs avseende examensmål och de krav som ställs enligt Skolverkets riktlinjer för legitimation. Hänsyn tas även till studentens tidigare utbildning och erfarenhet men även utifrån lärosätens kursutbud. För att göra den kompletterande utbildningen än mer anpassad till studentgruppen är nästa steg att utveckla kursutbudet. En del kan vara att på varje lärosäte arbeta för att erbjuda kurser på halvfart eller distans. En annan kan vara, som en del av ett nationellt uppdrag, erbjuda kurser vid olika lärosäten. Det kan medföra ökade möjligheter för lärosätena att erbjuda ett mer anpassat kursutbud. För studenterna innebär det studier bättre anpassade till deras livssituation, men också en mer likvärdig utbildning. Det är ett arbete den nationella ledningsgruppen har påbörjat men behöver utveckla ytterligare.

²⁵ Granath & Åström 2018, s. 34.

6. 5 Behov av kunskap om den svenska skolans förutsättningar och villkor

De kompletterande studierna när det gäller de lärarförberedande delarna kan se olika ut vid olika lärosäten. Den nationella ledningsgruppen behöver säkerställa att alla som läser inom ULV får med sig kunskaper som är specifika för den svenska skolan och förskolan. Flera av respondenterna poängterar vikten av att få förståelse för lärarrollen i svensk skola och förskola, det vill säga i en ny kontext i förhållande till den utbildning de har sedan tidigare. De lyfter till exempel behovet av att få mer kunskap om svenska styrdokument och om bedömning och betygssättning, något som av naturliga skäl inte ingått i deras tidigare utbildning, men som är centralt för att kunna verka som lärare och förskollärare i Sverige. Detta lyfte även respondenter i uppföljningen från 2018.

Inom de kompletterande studierna ligger en stor del av detta kunskapsområde inom de lärarförberedande kurserna och VFU-kurserna. Behovet av dessa kunskaper förefaller vara lika stort hos de som kompletterar till en svensk lärarexamen, som hos dem som kompletterar en utländsk lärarexamen enligt ett beslut från Skolverket. En slutsats blir därför att detta är en väsentlig del av de kompletterande studierna.

6. 6 Betydelsen av en obligatorisk introduktionsperiod

Ett område som tangerar ovanstående är efterfrågan av kunskaper i en del arbetsuppgifter utanför den direkta undervisningen. Många respondenter lyfter ett behov av kunskap och stöd inom områden som till exempel utvecklingssamtal och kontakt med vårdnadshavare. Det är ett innehåll som inte självklart tas upp i kurserna inom ULV och som kan behöva säkras upp på annat sätt. En väg att säkra dessa kunskaper skulle kunna vara genom en obligatorisk introduktionsperiod för nyanställda lärare och förskollärare. Det gäller även, och kanske särskilt, de utlandsutbildade lärare som får legitimation direkt, utan att behöva komplettera något alls. Utifrån ovanstående resonemang finner den nationella ledningsgruppen det anmärkningsvärt att gruppen utlandsutbildade är undantagna från rätten till en introduktionsperiod.

6. 7 Lärarlegitimation utan att komplettera tidigare utbildning

Utifrån resultatet av de uppföljningar som gjorts drar den nationella ledningsgruppen slutsatsen att oavsett utbildningsbakgrund är det av stor vikt att lärare som har en utländsk examen får

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

grundläggande kunskaper som svensk skola och förskola. Enligt gällande förordning kan utlandsutbildade lärare i vissa fall få legitimation utan grundläggande kunskaper om svensk skola och förskola och utan krav på att komplettera tidigare utbildning. Utlandsutbildade lärare eller förskollärare som redan har lärar- eller förskollärlärolegitimation har idag möjlighet att studera inom ULV, för att få ökad kunskap om svensk skola och förskola. Det är dock en mycket liten del av studenterna som läser av den anledningen.

Den nationella ledningsgruppen för ULV har haft en dialog med och kommer att fortsätta ha en dialog med berörda myndigheter och arbeta för att alla utlandsutbildade lärare får med sig de kunskaper de behöver för att känna sig trygga att verka som lärare och förskollärare i Sverige.

7. Slutord

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning syftar till att ta vara på utlandsutbildade lärares och förskollärares kunskaper och kompetenser samt genom kompletterande studier ge dem ökade förutsättningar att arbeta som behöriga lärare eller förskollärare i svensk skola eller förskola. De utlandsutbildade lärarna bidrar till att möta det lärarförsörjningsbehov som finns i Sverige. Resultatet av den här rapporten visar att syftet uppfylls för majoriteten av de respondenter som besvarat enkäten när det gäller etablering på arbetsmarknaden. Till skillnad från den uppföljning som gjordes 2018 visar dock den här rapportens resultat att det är en något lägre procent som erhållit en adekvat tjänst som lärare eller förskollärare i skolan och förskolan.

Resultatet av både den här uppföljningen och den som gjordes 2018 visar respondenternas behov av att tillägna sig kunskaper som är specifika för det svenska skolsystemet, för att de ska känna en trygghet och förtroenhet i sin lärarroll. Både de som är nöjda med utbildningen och de som anser att de önskat mer uttrycker vikten och betydelsen av den kompletterande utbildningen. Det bör även vara ett behov som finns hos de utlandsutbildade som får lärar- och förskolläraryrkeslegitimation utan kompletteringskrav.

Resultatet av uppföljningen är generellt positivt, vilket är en bra grund i arbetet med att fortsätta att utveckla utbildningen. Genom att ta tillvara på respondenternas synpunkter kan den nationella ledningsgruppen verka för att än mer anpassa den efter och möta framtida studenters behov.

8. Referenser

Bredänge, Gunlög & Cornelius, Åsa, ”*ULV-projektet - Utfall, konsekvenser och reflektioner*” (Stockholm: Stockholms universitet, 2010).

Elenäs, Julia, *Lärarytbildningarna: Studenter och examinerade 2011/12–2021/22* (Johanneshov: Universitetskanslersämbetet, 2023).

Granath, Maria & Åström, Andreas, ”*Nationell uppföljning Utländska lärares vidareutbildning 2010–2016*” (Stockholm, Stockholms universitet, 2018).

Göteborgs universitet, *Årsredovisning 2021* (Göteborg: Göteborgs universitet).

Hellgren Asplund, Johan, Jennfors, Elisabeth & Malm, Susanna, *Studenters språkliga förutsättningar att studera inom Utländska lärares vidareutbildning 2019* (Stockholm, Stockholms universitet, 2019). Rapporten är inte publicerad, kontakta ulv@su.se för tillgång.

Förordningen om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning (2008:1101).

Förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

Linköpings universitet, *Årsredovisning 2021* (Linköping: Linköpings universitet).

Malmö universitet, *Årsredovisning 2021* (Malmö: Malmö universitet).

Odelberg, Niklas & Viberg, Anders, ”*Etablering på arbetsmarknaden för personer som kompletterat utländsk examen*” (Johanneshov: Universitetskanslersämbetet 2023).

SCB, ”*Det stora antalet asylsökande under 2015 ökade inte flyktinginvandringen nämnvärt*”, 2016-03-18, <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/asylsokande-grund-for-bosattning-utlandsk-bakgrund-medborgarskapsbyten-adoptioner-hushallsstatistik-och-medellivslangder-2015/> [hämtad 2023-09-21].

Skolverket, *Lärarytprognos 2019* (Skolverket 2019).

Skolverket, *Prognos över behovet av lärare och förskollärare, 2023*, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/skolverkets-utvarderingar-och-rapporter/prognos-over-behovet-av-larare-och-forskollarare> [hämtad 2023-06-14].

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

Stockholms universitet, *Årsredovisning 2021* (Stockholm: Stockholms universitet).

Skollagen (2010:800).

Umeå universitet, *Årsredovisning 2021* (Umeå: Umeå universitet).

Örebro universitet, *Årsredovisning 2021* (Örebro: Örebro universitet).

Appendix 1

Enkät till de som slutfört sin komplettering inom ULV

Del 1: Bakgrundsfrågor

1. Vid vilket universitet kompletterade du inom ULV?
 - a. Stockholms universitet
 - b. Göteborgs universitet
 - c. Linköpings universitet
 - d. Malmö universitet
 - e. Umeå universitet
 - f. Örebro universitet
2. Hur har du kompletterat dina studier inom ULV?
 - a. Jag har läst mot en svensk lärarexamen/förskollärarexamen
 - b. Jag har läst utifrån ett beslut från Skolverket
 - c. Jag har redan legitimation och har läst för ytterligare behörigheter
3. Kön
 - a. Man
 - b. Kvinna
 - c. Annat
 - d. Vill ej ange
4. Ålder
 - a. 20-24
 - b. 25-29
 - c. 30-34
 - d. 35-39
 - e. 40-44
 - f. 45-49
 - g. 50-54
 - h. 55-59
 - i. 60-
5. I vilket land läste du din utländska utbildning?
6. Vilka skolämnen finns i din utländska utbildning?
7. I vilka årskurser kunde du undervisa utifrån din utländska utbildning?
 - a. Förskola/förskoleklass
 - b. Grundskolans årskurs 1–6
 - c. Grundskolans årskurs 6–9
 - d. Gymnasieskolan
 - e. Annan examen
8. Om du har läst mot en svensk lärarexamen inom ULV, vilka årskurser omfattar den?
 - a. Förskola/förskoleklass

- b. Grundskolans årskurs 1–6
 - c. Grundskolans årskurs 6–9
 - d. Gymnasieskolan
 - e. Annan examen
9. Om du har fått lärarlegitimation, vilka skolämnen och årskurser har du fått behörighet i?

Del 2: Om utbildningen

10. Hur nöjd är du med:
- a. Din individuella studieplan
 - b. Bemötandet från ULV-samordningen
 - c. VFU
 - d. Utbildningen som helhet

Missnöjd Mindre nöjd Acceptabelt Nöjd Mycket nöjd

Kommentera gärna med övriga synpunkter.

11. Innehöll kurserna inom ULV sådant som du redan hade studerat i din tidigare utbildning, eller var innehållet nytt? Utveckla gärna ditt svar!
12. Saknade du något i utbildningen och i så fall vad?
13. På vilket sätt har du fått användning av dina erfarenheter från VFU?
14. Saknade du något under din VFU och så fall vad?
15. För att antas till ULV finns oftast inga krav på förkunskaper i engelska. Har det påverkat dina möjligheter att klara studierna?
- a. Ja
 - b. Nej
 - c. Annat

Om du har svarat ja eller annat, utveckla nedan:

16. Tog du del av någon form av språkstöd när du läste inom ULV?
- a. Ja, jag läste en språkintröducerande kurs/termin
 - b. Ja, annan form av språkstöd (ange nedan)
 - c. Nej

Om du angav "annan form av språkstöd", vad var det?

17. Tycker du att det språkstöd du fick var tillräckligt?
- a. Ja
 - b. Nej

Om nej, varför inte?

18. Upplever du att utbildningen inom ULV var relevant för ditt arbete i svensk skola/förskola?

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

- a. Ja
- b. Nej

Ge gärna exempel på det som var relevant eller inte relevant:

Del 3: Om lärarlegitimation

19. Har du ansökt om och fått lärarlegitimation från Skolverket?
- a. Ja, jag har sökt och väntar på besked om lärarlegitimation
 - b. Ja, jag har sökt och fått lärarlegitimation
 - c. Nej, jag har inte sökt lärarlegitimation
20. Om du ansökt om och fått lärarlegitimation, fick du behörighet i de ämnen och årskurser som du förväntat dig?
- a. Ja, utifrån min svenska lärarexamen
 - b. Ja, utifrån både min utländska och svenska lärarexamen
 - c. Nej
 - d. Annat

Om nej eller annat, utveckla här:

Del 4: Om arbete

21. Hur hittade du ditt första arbete inom skola/förskola efter att du slutfört din kompletterande utbildning inom ULV?
- a. Arbetsförmedlingen
 - b. Annan jobbsökardatabas
 - c. Genom VFU
 - d. Jag hade redan arbete inom skola/förskola
 - e. Jag fick arbete på annat sätt (ange nedan)
 - f. Jag har arbete men inte inom skola/förskola
 - g. Jag har inte arbete

Om du fick arbete på annat sätt, ange hur:

22. Inför att du sökte en tjänst som lärare/förskollärare, hade du önskat ha mer information om:
- a. Hur man skriver ett CV
 - b. Hur man skriver ett personligt brev
 - c. Hur en arbetsintervju går till
 - d. Vilken lönenivå man kan begära
 - e. Annat

Om du hade önskat mer information om något annat, ange det här:

23. Vad arbetar du som idag?
- a. Förskollärare
 - b. Lärare

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Nationell uppföljning

- c. Rektor inom skola
 - d. Rektor inom förskola
 - e. Annan tjänst inom skola
 - f. Arbetsökande
 - g. Annat/ej i skola/förskola
24. I vilken skolform är du (huvudsakligen) anställd?
- a. Förskola
 - b. Fritidshem
 - c. Grundskola
 - d. Gymnasieskola
 - e. Vuxenutbildning
 - f. Folkhögskola
 - g. Universitet/högskola
 - h. Grundsärskola
 - i. Gymnasiesärskola
 - j. SFI
 - k. Annan
 - l. Ej anställd i skolan
25. Arbetsgivaren ska se till att alla nyanställda lärare och förskollärare får en introduktionsperiod. Syftet är att ge yrkesmässigt, personligt och socialt stöd på arbetsplatsen och bidra till att skapa en trygg och utvecklande arbetsmiljö. Har du blivit erbjuden en introduktionsperiod?
- a. Ja
 - b. Nej
26. Om ja, på vilket sätt hade du nytta av introduktionsperioden?
27. Om nej, vad önskar du att du hade fått för stöd som nyanställd?
28. Har du flyttat för att få det jobb du har idag?
- a. Ja
 - b. Nej
29. Hur ser elevunderlaget ut på den skola du arbetar?
- a. Majoriteten av barnen/eleverna har svenska som modersmål.
 - b. Det finns ungefär lika många barn/elever med svenska som modersmål som barn/elever med annat modersmål.
 - c. Majoriteten av barnen/eleverna har annat modersmål.
30. Upplever du att din rektor tar tillvara på din kompetens och erfarenhet från ditt utbildningsland?
- a. Ja
 - b. Nej
- Om du har svarat ja, ange på vilket sätt din rektor tar tillvara på din kompetens:
31. Om du tidigare arbetat som obehörig lärare inom skola/förskola, innebar din svenska lärarexamen/behörighet att du fick en löneförhöjning?
- a. Ja
 - b. Nej
32. Ser du några utmaningar med att arbeta i den svenska skolan/förskolan? I så fall vilka?

Del 5: Övriga frågor

33. Utifrån dina erfarenheter av utbildningen inom ULV, skulle du rekommendera andra att studera inom ULV? Motivera gärna ditt svar.

- a. Ja
- b. Nej
- c. Vet ej

Motivering:

34. Finns det något annat du vill att vi ska veta eller har du övriga synpunkter?

35. Får vi kontakta dig för att göra en intervju med dig?

- a. Ja
- b. Nej

Om ja, ange mejladress här:

Appendix 2

Enkät till de som inte påbörjat utbildningen eller gjort avbrott inom ULV

1. Vid vilket universitet blev du antagen till ULV?
 - a. Stockholms universitet
 - b. Göteborgs universitet
 - c. Linköpings universitet
 - d. Malmö universitet
 - e. Umeå universitet
 - f. Örebro universitet
2. Välj ett av följande alternativ som stämmer in på dig:
 - a. Jag var antagen men påbörjade aldrig mina studier.
 - b. Jag påbörjade mina studier men slutförde inte utbildningen.
3. Hade du ett arbete när du gjorde avbrott?
 - a. Ja, jag arbetade i skola eller förskola.
 - b. Ja, jag arbetade på annan arbetsplats.
 - c. Nej
4. Vad var anledningen till att du inte påbörjade/inte slutförde dina studier inom ULV?
Du kan kryssa för flera alternativ
 - a. Ekonomi
 - b. Har arbete och kan ej studera samtidigt
 - c. Studierna var inte på distans
 - d. Studieplanen var för lång
 - e. Jag blev antagen till en inriktning jag inte ville läsa (förskollärare, grundlärare, ämneslärare)
 - f. Mina kunskaper i svenska var inte tillräckliga för universitetsstudier
 - g. Har för lång väg till universitetet
 - h. Har fått lärar- eller förskollärlägitimation
 - i. Har påbörjat en annan utbildning
 - j. Familjeskäl
 - k. Vill inte arbeta som lärare eller förskollärare i Sverige
 - l. Annan anledning

Om du har svarat annan anledning, ange gärna vad här:
5. Upplever du idag att det var rätt beslut att inte påbörja/inte slutföra dina studier inom ULV?
 - a. Ja
 - b. Nej

Kommentera gärna ditt svar:

6. Hade du varit i behov av mer information/stöd i ditt beslut att inte påbörja/avsluta dina studier inom ULV, från t.ex. studievägledare eller ULV-samordningen?
- Ja
 - Nej
 - Vet ej

Om ja, ange gärna vilken typ av stöd/information du hade velat ha mer av:

7. Tror du att du kommer att ansöka till ULV igen?
- Ja
 - Nej
 - Vet ej
 - Jag har redan ansökt igen och studerar/har studerat inom ULV.

Kommentera gärna ditt svar, t.ex. vad skulle krävas för att du skulle ansöka till ULV igen?

8. Övriga synpunkter: